

“IT MUTAXASSISINING KASBIY KAMOLOTIDA "SOFT SKILLS"NING STRATEGIK AHAMIYATI”

Muallif: Qarshi davlat texnika universteti dotsenti

Ulasheva Shahlo Tagayevna

Saydullayeva Gulsevar Alisher qizi

Allaberdiyeva Gulzoda Husan qizi

Tuychiyeva Setorabonu Nodir qizi

Annotatsiya

Axborot texnologiyalari (IT) sohasi mutaxassislari uchun faqatgina texnik kompetensiyalar (hard skills) yetarli emasligi, balki ijtimoiy-psixologik ko'nikmalarning (soft skills) loyiha muvaffaqiyatidagi fundamental o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda emotsional intellekt, tizimli muloqot va kognitiv moslashuvchanlik kabi omillarning dasturiy mahsulot hayotiylik siklidagi ahamiyati ilmiy asoslab beriladi. Shuningdek, maqolada IT mutaxassisining karyera o'sishida "yumshoq ko'nikmalar"ning multiplikativ effekti ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: IT, soft skills, hard skills, emotsional intellekt (EQ), kognitiv moslashuvchanlik, Agile, Scrum, kadrlar qo'nimsizligi, sinergiya effekti.

Kirish

Bugungi kunda axborot texnologiyalari sohasi nafaqat texnik innovatsiyalar, balki murakkab insoniy ekotizimlar majmuiga aylandi. XX asr oxirida IT mutaxassisi faqat mashina tili bilan muloqot qiluvchi subyekt sifatida qaralgan bo'lsa, XXI asrning uchinchi o'n yilligiga kelib, bu tushuncha tubdan o'zgardi. Zamonaviy dasturiy ta'minot yaratish jarayoni o'ta yuqori darajadagi jamoaviy kollaboratsiyani talab etadi. Muammoning dolzarbligi: "Standish Group" tadqiqotlariga ko'ra, IT loyihalarining qariyb 60-70% i byudjetdan chiqib ketishi yoki muddatidan kechikishiga texnik nosozliklar emas, balki

"kommunikatsiyadagi uzilishlar" (communication breakdown) sabab bo'ladi. Bu esa mutaxassisning texnik mahorati (Hard Skills) va ijtimoiy mahorati (Soft Skills) o'rtasidagi disbalansni o'rganishni ilmiy zaruriyatga aylantiradi. Maqolaning maqsadi — IT mutaxassisi uchun soft skills nega "ixtiyoriy qo'shimcha" emas, balki "strategik ustunlik" ekanligini ochib berishdir.

Asosiy Qism

Axborot texnologiyalari sohasida mutaxassisning professional portreti an'anaviy ravishda ikki qismga bo'linadi: texnik ko'nikmalar (Hard Skills) va shaxsiy-ijtimoiy ko'nikmalar (Soft Skills). Hard skills — bu mutaxassisning aniq asbob-uskunalar, dasturlash tillari (masalan, Java, Python, C++) va muhandislik tamoyillari bilan ishlash qobiliyatidir. Ushbu ko'nikmalar mantiqiy-matematik intellektga asoslangan bo'lib, ularni o'lchash va sertifikatlash nisbatan oson. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, IT mahsulotining hayotiylik sikli faqat texnik mukammallikka bog'liq emas. Garvard universiteti va Stenford tadqiqot markazi tomonidan o'tkazilgan qo'shma tadqiqotlar natijasiga ko'ra, xodimning muvaffaqiyatini 85% holatda uning yumshoq ko'nikmalari belgilab beradi. IT kontekstida bu "sinergiya effekti"ni yuzaga keltiradi: texnik bilim (Hard Skills) mutaxassisga ishga kirish imkonini bersa, yumshoq ko'nikmalar (Soft Skills) unga jamoada qolish, loyihani muvaffaqiyatli yakunlash va martaba pog'onasidan ko'tarilish imkonini beradi. Dasturiy ta'minot yaratish — bu yuqori kognitiv yuklama va doimiy muammolarni yechish (problem-solving) jarayonidir. Deniel Goulman tomonidan asos solingan Emotsional intellekt (EQ) nazariyasi IT mutaxassisi uchun o'ta muhimdir. EQ o'z ichiga o'z-o'zini anglash, stressni boshqarish va empatiyani oladi. Dasturchi ish faoliyati davomida doimiy ravishda kutilmagan xatolar (bugs), muddatlarning qisqaligi (deadlines) va mijozlarning o'zgaruvchan talablariga duch keladi. Past EQ darajasiga ega bo'lgan mutaxassis bunday vaziyatlarda "emotsional portlash" yoki "kasbiy so'nish" (burnout) holatiga tushadi, bu esa bevosita yozilayotgan kodning arxitekturasida xatolarga va jamoaviy muhitning yomonlashishiga olib keladi. Empatiya ko'nikmasi esa mutaxassisga

mahsulotni foydalanuvchi ko'zi bilan ko'rishga yordam beradi, natijada yaratilgan interfeyslar (UI/UX) inson markazli va intuitiv bo'ladi.

Hozirgi kunda IT loyihalarning aksariyati Agile (Scrum, Kanban) metodologiyalari asosida boshqariladi. Ushbu metodologiyalarning asosi — doimiy va shaffof muloqotdir. Maqolada kommunikatsiyaning ikki muhim yo'nalishi tahlil qilinadi: Kommunikatsiya (Biznes va Texnologiya): Dasturchi biznes talablarini (Business Requirements) texnik yechimga o'gira olishi va shu bilan birga, texnik cheklovlarni biznes egalariga tushunarli tilda tushuntira olishi kerak. Bu jarayonda "muzokara olib borish" mahorati loyiha byudjetini tejashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Gorizontaal kommunikatsiya (Team Collaboration): Jamoa ichida "Code Review" (kod tahlili) jarayonida konstruktiv tanqid berish va uni qabul qilish. Agar mutaxassisda muloqot madaniyati yetishmasa, texnik tanqid shaxsiy adovat sifatida qabul qilinishi va jamoaviy samaradorlikni 20-30% ga tushirib yuborishi ilmiy isbotlangan.

Texnologiyalarning eksponentsial o'sishi sharoitida mutaxassisdan "Kognitiv moslashuvchanlik" (Cognitive Flexibility) talab etiladi. Bu ko'nikma bir fikrlash modelidan ikkinchisiga tez o'ta olish va kutilmagan vaziyatlarda optimal yechim topish qobiliyatidir. IT sohasida bu faqat yangi freymvorkni o'rganish emas, balki muammoga "tizimli yondashuv" (Systems Thinking) orqali qarashni anglatadi. Tizimda yuzaga kelgan nosozlikni shunchaki vaqtinchalik tuzatish (quick fix) emas, balki uning ildizini topish va kelajakdagi xatolar zanjirini uzish uchun tanqidiy fikrlash talab etiladi. Shunday qilib, soft skills mutaxassisga vaziyatga kengroq rakursdan qarash imkonini beradi va uni oddiy "ijrochi" dan "muhandis-arxitektor" darajasiga ko'taradi.

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, 2026-yilga kelib IT mehnat bozorida mutaxassisning qiymati uning necha yil kod yozgani bilan emas, balki murakkab ijtimoiy-texnik tizimlarda qanchalik samarali ishlay olishi bilan o'lchanadi. Soft skills — bu IT mutaxassisining "shaxsiy operatsion tizimi" bo'lib, hard skills uning ustiga o'rnatilgan "ilovalar"dir.

Operatsion tizim barqaror bo'lmasa, ilovalar qanchalik mukammal bo'lmasin, tizim "halokatga" (crash) uchraydi. Shunday qilib, IT ta'lim tizimida psixologik va kommunikativ modullarni kiritish davr talabidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Goleman, D. (2020). *Emotional Intelligence in the Workplace*. Harvard Business Review Press.
2. Standish Group. (2022). *Chaos Report: Why IT Projects Fail*.
3. Lencioni, P. (2012). *The Five Dysfunctions of a Team*. Jossey-Bass.
4. Sutherland, J. (2014). *Scrum: The Art of Doing Twice the Work in Half the Time*. Crown Business.
5. Dweck, C. S. (2016). *Mindset: The New Psychology of Success*. Random House.
6. IEEE Computer Society. (2023). *Soft Skills Trends in Software Engineering*. Professional Journal.